

VALGPROGRAM NORDLAND KrF
Fylkestingvalget Nordland 2023

**Et Nordlandssamfunn
bygd nedenfra**

Linda Helén Haukland
Førstekandidat Nordland KrF

Tid til det viktigste

Innholdsfortegnelse

1 Trygge familier og sterkere fellesskap	3
<i>En skole som ser hele eleven og bygger fremtidens Nordland .....</i>	3
<i>Gjennomføring av videregående skole .....</i>	4
<i>Frivillighet.....</i>	5
<i>Et Nordland for alle.....</i>	6
2 Et mangfoldig kulturliv	7
<i>Idrett og friluftsliv for alle .....</i>	7
3 Trygge arbeidsplasser og et skapende næringsliv.....	8
<i>Nyskapende næringsliv .....</i>	9
<i>Bredbåndssatsing.....</i>	11
<i>Fiskeri og havbruk .....</i>	11
<i>Vårt landbruk, vår fremtid .....</i>	12
<i>Skogbruk.....</i>	14
<i>Reindrif.....</i>	15
<i>Reiseliv og turisme .....</i>	16
<i>Bergverk og mineraler .....</i>	16
<i>Innovasjon og entreprenørskap .....</i>	18
4 Et grønt og bærekraftig Nordland	19
<i>Fornybar energi.....</i>	19
<i>Nordlands energiresurser .....</i>	20
5 Trygge lokalsamfunn og en god folkehelse	21
<i>God folkehelse.....</i>	21
<i>Tannhelse .....</i>	22
<i>Ruspolitikk.....</i>	22
6 Samferdsel	23
7 Nordland i verden	25

Program Nordland KrF 2023-2027

Tid til det viktigste

Nordlands innbyggere har alle lik verdi og er alle inkludert i vårt fellesskap. Vi har også en rik kulturarv og fylket rommer store naturressurser. Dette skal vi forvalte på en ansvarlig og bærekraftig måte.

En meningsfull jobb, et godt og forutsigbart tjenestetilbud for familier og enkeltpersoner, og et trygt og trivelig oppvekst- og bomiljø er viktige forutsetninger for at folk vil bo og bli i Nordland. Et samfunn i utvikling må alltid ha fokus på oppvekstvilkår, sosiale forhold og et allsidig næringsliv med arbeidsplasser for et mangfold av mennesker. Innbyggere i byer og i distriktskommuner trenger at deres interesser blir ivaretatt.

KrFs politikk setter menneskeverdet, forvalteransvaret og nestekjærligheten i sentrum. Disse verdiene forplikter oss til omsorg for våre medmennesker og en rettferdig forvaltning av ressursene våre. Det gode samfunnet skapes i samspill mellom enkeltmennesker, familien, offentlige myndigheter i tillegg til privat og frivillig virksomhet. Også tid til hverandre er en viktig forutsetning for å kunne skape et varmt samfunn.

1 Trygge familier og sterkere fellesskap

Mennesket er skapt til å leve i fellesskap. Familien er det første og for mange av oss det viktigste av alle fellesskapene vi er en del av gjennom livet. Kristelig Folkepartis mål er å styrke små og store fellesskap gjennom å fremme tillit mellom innbyggerne, og trygghet og tilhørighet til noen felles verdier og mål. Et slikt fellesskap kan bare bygges nedenfra ved å finne en god balanse mellom frihet og personlig ansvar.

En skole som ser hele eleven og bygger fremtidens Nordland

Videregående skole skal bygge på kristne og humanistiske verdier og er en viktig aktør når fremtidens Nordland skal bygges. Respekt for seg selv og sine medmennesker er en viktig verdi som må formidles gjennom utdanningen. Trivsel, trygghet og tilhørighet i klasserommene er utgangspunktet for et godt læringsmiljø.

Samarbeid med lokalt næringsliv er avgjørende for å sikre rekruttering av kompetent arbeidskraft i tråd med arbeidslivets behov. KrF ønsker at skoletilbudet fortsatt skal tilpasses det løpende behovet til arbeidslivet. Entreprenørskap og ungdomsbedrifter skal være viktige elementer i opplæring på alle nivå. Frafallet i videregående skole er redusert de siste årene, men er fortsatt en stor utfordring, derfor er det viktig å forsterke satsingen på ungdom inkludering. KrF ønsker å bidra til flere tilpassede og fleksible utdanningsløp.

KrF vil arbeide for en god offentlig skole for alle. Skoler innenfor privatskoleloven, med alternativ religiøs eller pedagogisk forankring, er en ressurs og et supplement til fylkeskommunens videregående skoler. Vi vil videreføre et godt samarbeid med og støtte disse.

Universitetene og forskningsinstituttene i Nordland er sentrale aktører i den regionale utviklingen. Nordland KrF ønsker å arbeide for å videreutvikle alle campuser som tilbyr høyere utdanning i fylket.

Gjennomføring av videregående skole

KrF mener det er for mange av våre elever som ikke gjennomfører videregående skole. Dette er et stort sosialt problem både for den enkelte ungdom og for samfunnet. For å fremme ung inkludering og høyere fullføringsprosent ønsker Nordland KrF å prioritere spesielt forebyggende tiltak. Studier viser at tiltak for å redusere frafall virker. Et av de viktigste tiltakene på videregående er flere læreplasser. Nordland KrF har, sammen med et enstemmig Fylkesting, vedtatt en læreplassgaranti. Vi vil derfor prioritere tiltak som gjør at ungdom i Nordland får læreplass. Forsøket har vist seg å hjelpe. Nordland KrF vil jobbe for å opprette «Innsatsteam» fortrinnsvis bestående av miljøarbeidere og miljøterapeuter for elever som er i ferd med å falle fra ved alle våre skoler. Det er avgjørende at det etableres sterkere samarbeid med kommunene for å sikre at overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring blir bedre. Elever som har høyt fravær og utfordringer faglig eller sosialt, må få tett og tidlig oppfølging. Samarbeidet med kommunene innebærer også at man styrker skolehelsetjenesten, miljøtjenesten og får en sterkere oppfølging av hybelboere. KrF ønsker å begrense antall elever som må flytte på hybel. Vi arbeider derfor for å etablere hybelhus i hver av inntaksregionene med oppfølging av personale, i samarbeid med ideelle organisasjoner. Det er dessuten nødvendig å etablere en rutine for overføring av kompetanse fra videregående opplæring til nav eller andre relevante aktører knyttet til elever med funksjonsnedsettelser som trenger hjelp i overgangen til opplæring, utdanning eller til arbeidslivet. KrF anser også god og sunn mat som en viktig del av elevenes mulighet til læring, og vil derfor ha gratis skolefrokost i videregående skole.

KrF vil

- Tilby ungdom et videregående utdanningstilbud som gjør at så mange ungdommer som mulig kan bo hjemme. Der det ikke er mulig bør det gis botilbud med voksent nærvær.
- Opprettholde en desentralisert skolestruktur ved å satse på de ordinære videregående utdanningsprogrammene fremfor varianter av ulike tilbud.
- Redusere frafallet i videregående skole gjennom å legge til rette for å bruke alternative utdanningsløp for yrkesrettede fag som ordninger der læretid i yrkeslivet starter allerede i første året.
- Ha systematisert oppfølging og motivere enkeltelever som ikke møter på skolen.

- Prioritere samarbeid med kommunene om å utvikle gode og attraktive sentra som til sammen gir både ungdom og voksne et variert offentlig og privat servicetilbud.
- Ha en dynamisk tilbudsstruktur som er tilpasset arbeidslivets behov, gir elever læreplasser og stimulerer til at flere vil ta høyere utdanning.
- Ha et gratis skolemåltid for alle elever i den videregående skolen.
- Jobbe videre med å sikre læreplasser til alle.
- Innføre “ekspertsenter” for de som ikke får tilbud om læreplass slik at disse elevene også får et tilbud.
- Gjennomføre et kompetanseløft for lærere, spesielt på yrkesfag.
- Opprette innsatsteam, etter Bodin videregående skole sin modell, ved alle skolene.
- Tilby kurs om personlig økonomi når elever starter på videregående skole
- Jobbe for årlig og god seksualundervisning, med mer fokus på etikk, grensesetting, følelsesmessig forhold, kjærestevold og relasjoner på alle trinn i den videregående skolen
- Sørge for et kompetanseløft blant kontaktlærere knyttet til radikaliserings-, ekstremisme og utenforskap.
- Støtte arbeid for å etablere et internasjonalt skoletilbud innen International Baccalaureate (IB) for elever i grunnskolen og i videregående

Frivillighet

Nordland fylkeskommune har lange tradisjoner for samarbeid med frivillig sektor. Samfunnet vårt er avhengig av alle enkeltpersonene som gjør en frivillig innsats i lokalsamfunnet vårt.

KrF tror at samfunnet bygges best nedenfra. Å bidra til å tilrettelegge for frivillig arbeid og møteplasser, bidrar til å jevne ut sosiale forskjeller og til bedre integrering.

KrF jobber for at alle frivillige organisasjoner skal behandles likt og på like vilkår. Vi vil ha bedre økonomiske ordninger for frivillige og ideelle lag og organisasjoner.

KrF vil:

- Styrke samarbeidet mellom fylkeskommunen og frivilligheten og sikre gode og forutsigbare økonomiske rammer.
- Øke kunnskapen om frivillighetens rolle og betydning i Nordland.

- At det skal opprettes flere frivilligsentraler i kommunene i Nordland, og at frivilligsentralens rolle skal bli styrket.
- At trossamfunnenes rolle i samfunnsbyggingen av Nordland skal fremmes og verdsettes – også politisk.
- Fortsatt ha søndagsfri for så mange som mulig.
- Stimulere frivillig sektor til å inkludere grupper som er lavt representert, særlig etniske minoriteter og barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Et Nordland for alle

Nordland KrF ønsker et samfunn med plass til alle, der alle i størst mulig grad kan leve frie og selvstendige liv. Egenskaper, kjønn, alder, etnisitet, seksuell orientering, språk og religiøst og politisk ståsted skal ikke være noe som begrenser et menneskes muligheter og plass i fellesskapet. Nedsatt funksjonsevne skal heller ikke være til hinder for å lykkes i vårt samfunn. Mennesker med ulik grad av funksjonsevne er en ressurs og tilfører samfunnet verdi. KrF mener det er grunnleggende viktig å arbeide for et samfunn som er reelt tilgjengelig for alle. Det er viktig å inkludere alle ungdommer og unge voksne i samfunnet. Folkehøgskolene kan være en viktig arena for dette.

KrF vil:

- Jobbe for at Sjunghatten Folkehøgskole realiseres i valgperioden
- At de videregående skolene i Nordland tilknytter seg prosjektet «Dysleksivennlig skole».
- Innføre forsøk med tegnspråk som valgfag i videregående skole.
- At Nordland fylkeskommune aktivt må rekruttere mennesker med nedsatt funksjonsevne.
- Styrke ordningen rundt lærekandidater
- Tilskuddsordning til idelle og private bedrifter som ønsker å universelt utforme bedriften sin
- At nybygging eller rehabilitering av fylkeskommunale bygg skal ha reell tilgjengelighet i tillegg til universell utforming som et vesentlig moment fra tidlig fase i planleggingen.
- Opprette et eldreombud i Nordland

2 Et mangfoldig kulturliv

KrF mener at et rikt kulturliv er viktig for å fremme våre kreative evner, god integrering og bosetting i fylket vårt. KrF er opptatt av at mennesket har flere behov enn de rent materielle og fysiske. Ett av disse behovene dekkes av kultur i ulike former. Ikke all kunst og kultur er lønnsom i markedet til enhver tid. Derfor har det offentlige også en rolle i å støtte opp under kulturlivet, som f.eks. innenfor kunst, musikk, film, biblioteker og mediepolitikk. Et mangfoldig kulturtilbud er viktig fordi det gir oss opplevelser og perspektiver vi har godt av å ha med oss som mennesker. Kultur kan også være en del av det forebyggende arbeid for å fremme helse og trivsel. Et mangfoldig kulturliv vil være et viktig bidrag til god helse på mange områder. Nordland fylkeskommune har egne institusjoner som gir befolkningen i store deler av fylket kulturopplevelser av høy kvalitet. Dette er for eksempel Figurteatret i Nordland, Musikk i Nordland og Den kulturelle skolesekken. Disse institusjonene sikrer at barn og unge i hele fylket kan oppleve og bidra i kulturarrangement, og bidrar til bredde og rekruttering.

Idrett og friluftsliv for alle

Idrett er kultur, mestring, folkehelse, underholdning og næring. Det er vår største folkebevegelse. Idrettsanlegget og klubbhuset er sosiale møteplasser for barn, unge og voksne i Nordland, ikke bare for utøveren.

Sammenliknet med andre fylker har Nordland lavere andel av befolkningen som deltar i organisert idrett. Nordland KrF mener at fylkeskommunen som samarbeidsaktør og tilrettelegger har en viktig rolle i arbeidet med å øke andelen aktive i idrett.

Krf vil:

- Arbeide for et større statlig engasjement for Figurteateret i Nordland for å ivareta dets nasjonale og internasjonale rolle og sikre at de fylkeskommunale institusjonene fortsatt skal ha en viktig rolle for hele Nordland.
- Være en pådriver for at kulturarrangementer skal være tilgjengelig for alle.
- Ikke være med på ytterligere kutt innenfor kultur.
- Jobbe for at Bodø 2024 blir inkluderende for alle kommuner og har et variert kulturuttrykk der særlig unge slippes til.

- Ha økt samarbeid med vertskommuner om bygging og drift av ulike anlegg og tilrettelegginger for fysisk og idrettsrelatert aktivitet tilknyttet videregående skoler.
- Gi fylkeskommunal støtte til VM i Alpint i Narvik 2029.
- Styrke samisk identitet gjennom målrettet satsing på barn og unge. Bidra til økt kunnskap om samisk språk og kultur, gjennom en målrettet satsing på formidling, og økt tilgang til samisk kunst og kultur i fylket.

3 Trygge arbeidsplasser og et skapende næringsliv

Nordland står overfor en historisk mulighet i det grønne skiftet gjennom den grønne industrien som er i ferd med å etablere seg, en bærekraftig sjømatproduksjon med tilhørende landindustri og et opplevelsesbasert reiseliv fordelt over hele fylket.

Nordland KrF vil fremme samarbeid mellom våre regioner. Det er viktig at disse utvikles og styrkes slik at oppgaver kan fordeles innen regionen på en måte som bygger sterke og mer komplekse verdikjeder. For å kunne utnytte de natur- og kulturressursene som finnes i fylket, er det viktig at næringer som bygger på disse, har mulighet til utvikling. Arbeidsplasser utvikles og etableres i kommunene. Kommunene har ansvar for viktige rammebetingelser for næringslivet. Kommunene må oppleves som gode tilretteleggere for kommunens næringsliv og arbeidskraft. De færreste kommuner kan alene tilby helhetlig tilbud overfor næringslivet. Det er derfor viktig at flere kommuner samarbeider om å skape gode rammebetingelser for næringslivet og gode boligtilbud for arbeidskraften. KrF vil også jobbe for å styrke kommunenes vertskapsfunksjon for næringsetableringer og infrastruktur knyttet til disse.

Næringslivet ønsker langsiktige og påregnelige rammebetingelser, rask kommunal planlegging og saksbehandling, egnede arealer for næringsdrift med god fysisk infrastruktur og gode kommunikasjoner til omverden for vare- og tjenesteproduksjon og bedriftsrettet service.

Kontinuerlig endring av konkurransevilkår og teknologi krever kvalifisert og stabil arbeidskraft. For Nordland KrF er det viktig å prioritere gode og trygge bosteder for barn og voksne, med et godt barnehage- og grunnskoletilbud og et variert bo- og servicetilbud.

Kommunene som tilbyr de beste tjenester for næringsliv og befolkningen har et viktig konkurransefortrinn i kampen om arbeidskraft og bedrifter må prioriteres.

Fylkeskommunen kan gjennom sine ansvarsområder innenfor samferdsel, næringspolitikk, arealplanlegging og kultur inkludert frivillig sektor spille en viktig rolle i samarbeid med kommuner og regioner for å utvikle gode helhetlige tilbud som næringslivet etterspør.

KrF vil:

- Bidra til næringsvennlige kommuner som forvalter oppgavene sine godt.
- At strategier for næringsutvikling inkluderer interkommunale råd for å styrke en helhetlig satsning mot gode rammebetingelser for næringslivet.
- Utvikle fylkeskommunen til å bli en aktiv medspiller for kommuner og næringsliv, både som veileder, medfinansjør og kompetansebygger.

Nyskapende næringsliv

Mennesket har ansvaret for å forvalte skaperverket ut fra bærekraftige prinsipper slik at vi ikke ødelegger jordas liv og livsgrunnlaget for våre barn og barnebarn. For KrF er bærekraftig bruk den beste måten å forvalte naturressurser på. Ved å høste av overskuddet fra både land og hav opprettholdes den økologiske balansen, og bestandene fornyes. Vi ønsker gjennom vår politikk å avverge det som kan gi uopprettelige skader både på mennesker og naturen omkring oss. KrF vil bidra til at områder som har behov for særskilt vern og vernetiltak får den vernestatus som er nødvendig. Vernebestemmelser og regelverk må likevel ha som utgangspunkt at folk skal kunne leve og bo i både by og bygd.

Fylkeskommunen må være aktiv i miljøspørsmål og engasjere seg i å få til en god dialog mellom verneinteressene og de som blir berørt av et vernevedtak. Nordland er et av landets mest ressursrike fylker. KrF ønsker å være med på å legge til rette for at unge mennesker kan etablere seg i Nordland ved å sette fokus på bostedskvaliteter både i byene og bygdene og at det skapes nye arbeidsplasser. Industrien her er i stor grad bygget opp på bruk av naturen og foredling av naturressurser som kraft, mineraler, skog og fisk. Dette har gitt bosetting i hele fylket, fra kyst til fjell.

Innen 2030 vil verdens befolkning ha behov for 50 % mer mat og 35 % mer energi. Havbruk vil måtte bidra vesentlig til økningen av matproduksjonen, og Norge har en unik rolle å spille i en global kontekst med hensyn til å forsyne verden med både energi og mat fra havet. KrF vil også utvikle det opplevelsesbaserte reiselivet slik at det blir regenerativt, det vil si at besøkende til vår region etterlater seg et positivt klimaavtrykk. Vi vil også fokusere på behovet for kompetanse i næringslivet og styrke FOUI-institusjonene våre.

KrF vil:

- At fylkeskommunen skal være en næringspolitisk pådriver for å legge forholdene til rette for utvikling av offensive bedrifter og næringsmiljø.
- At kunnskap og kompetanse må prioriteres sammen med forskning og utviklingsarbeid.
- At Nordland skal ha et sterkt teknologisk fagmiljø som bidrar til regional utvikling i fylket.
- At det fortsatt satses på utvikling av eksportindustrien basert på videreforedling av naturressursene i fylket. Robuste industrimiljø med stor omstillingsevne som er med på å realisere det grønne skiftet vil være satsingsområder.
- At industrien i Nordland skal tilpasses en sirkulær økonomi. Fylkeskommunens virkemidler må rettes mot prosjekt som stimulerer til bærekraftig og sirkulær produksjon.
- At innovasjon og entreprenørskap skal prioriteres for å skape nye arbeidsplasser, bedre offentlige tjenester og økt produktivitet.
- At et regenerativt og bærekraftig opplevelsesbasert reiseliv basert på besøksforvaltning, kulturopplevelser og lokale mattradisjoner, skal være et viktig satsingsområde.
- Legge forholdene til rette både på vei, sjø, bane og i lufta for å bedre logistikken i næringslivet.
- Fortsette å fornye måten fylkeskommunen stimulerer til moderne tjenesteleveranser i alle ledd.
- At vernetiltak blir gjort på en sånn måte at det ikke er til hinder for utvikling av landbruket, skognæringen eller mineralnæringen.
- Arbeide for kortere og mer forutsigbare konsesjonsprosesser i mineralnæringen.

Bredbåndssatsing

Kommunene, næringslivet og befolkningen i hele Nordland skal ha likt tilbud og like vilkår. Et spredt næringsliv i Nordland konkurrerer både internasjonalt og nasjonalt. Dette krever et stabilt og robust nett som kan levere etterspurt kapasitet i flere tiår framover. Det offentlige har en betydelig rolle i å kunne realisere en så viktig infrastruktur som bredbånd er i dag. Høyhastighetsfiber er en forutsetning for arbeidsplasser og verdiskapning. Målet er 100 % dekning i fylket vårt, og KrF vil både jobbe politisk opp mot nasjonalt nivå for å sikre bedre tildelingskriterier samt styrke koordineringen av prosjekter innenfor ikke-kommersiell bredbåndsutbygging i fylket.

KrF vil:

- Utvikle en egen ordning for ikke-kommersiell bredbåndsutbygging i periferiene med fritak fra statsstøttereguleringen/ESAs krav. Kravet om regional medfinansiering på 25% kan da frafaller, og kriteriet for tildeling kan endres fra antall innbyggere til også å inkludere dekningsgrad og eksisterende eller nye næringstiltak.
- At Nkom får et sterkere distriktsoppdrag
- At operatører som planlegger nye kommersielle utbygginger bør pålegges å inkludere eventuelt tilstøtende ikke-kommersielle felt slik at fylkeskommunen kan vurdere om de skal gå inn og finansiere den ikke-kommersielle delen av slike prosjekt med bredbåndsmidler.

Fiskeri og havbruk

Fiskeri- og havbruksnæringen skaper enorme verdier, og er vår nest største eksportnæring. Fiskerinæringen er viktig både som arbeidsplass, som forvalter av ressursene i havet og den er avgjørende for bosettingen langs kysten i Nordland. Derfor må fiskeri- og havbruksnæringens interesser sikres og at det legges til rette for næringene. Et langsiktig bærekraftig forvaltningsperspektiv må ligge til grunn for fiskeri- og havbrukspolitikken.

Konsesjonsordningene må brukes for å bevare fiskeri- og havbruksnæringene som distriktsnæringer, med størst mulig grad av lokale eierinteresser. Målsettingen for fiskeripolitikken må være å sikre størst mulig verdiskapning i kystsamfunnene av ressursene i

havet. Verdiene fra næringa må i størst mulig grad bli i de distriktene hvor fisken fanges og hvor havbruksnæringa utøves. Dette krever skatteordninger som tillater landindustrien å utvikle seg.

Konsesjonsordningene må brukes for å bevare fiskeri- og havbruksnæringene som distriktsnæringer, med størst mulig grad av lokale eierinteresser. Nordland KrF ønsker ikke å strukturere fiskeflåten under 11 meter. Landbaserte oppdrettsanlegg kan enkelte steder være fornuftig, men disse vil i utgangspunktet kreve svært mye areal og energi. I et bærekraftperspektiv vil KrF prioritere sjøbaserte anlegg som har god rømmingssikring og avfallsbehandling. For Nordland som landets største oppdrettsfylke er det viktig å ha et forvaltningsregelverk som stimulerer forskning og utvikling for fremme bærekraft og omstillingsevne i næringen. Det er viktig å rekruttere unge til å satse på fiskeri og havbruk. Det må sikres et godt utdanningstilbud. Lærlingplasser som fisker i båt bør stimuleres med egne kvoter knyttet til lærlingen. Det er viktig å legge til rette for at åpen gruppe (gruppe II) kan bidra til rekruttering til fiskeryrket. Gjennom åpen gruppe kan unge starte med egen båt til en overkommelig pris.

KrF vil:

- Ha en differensiert fiskeflåte.
- Ikke strukturere fiskebåter under 11 meter.
- At strukturkvoter tilbakeføres til de opprinnelige kvotegruppene.
- At fiskereide trålrettigheter ikke trekkes tilbake.
- Ha en ny gjennomgang av trålstigen, for å få en gradvis tilbakeføring av mer fisk til kystflåten og til en mer bærekraftig fangstform.
- Overføre de store kystbåtene til havfiskeflåten.
- Forbeholde fjordene og kystnære områder for kystflåten.
- At strukturpolitikken i fiskeflåten også må ta hensyn til fiskebrukene på land.
- Ha overgang til lukkede oppdrettsanlegg som kan hindre skadelige utslipp.

Vårt landbruk, vår fremtid

Landbruket er viktig for verdiskaping, bosetting, og forvaltning av kulturlandskap. Landbruket er svært viktig for å opprettholde matvaresikkerheten, og Nordland KrF mener derfor at vi

må øke matvareproduksjonen i takt med befolkningsveksten for å opprettholde selvforsyningsgraden på dagens nivå. Her må også landbruket i Nordland bidra. For å opprettholde matvareproduksjonen må vi ta vare på dyrebar matjord, og KrF går derfor inn for et strengt jordvern for å sikre fremtidige generasjoner sjansen til nasjonal matforsyning. Å produsere nok, trygg og variert mat av god kvalitet, er den viktigste oppgaven landbruket har. Lokalmat er viktig fordi det gir en merverdi av produksjonen på gården og en merverdi for reiselivs- og opplevelsesnæringa. Økt produksjon av grønnsaker, potet og bær er viktig ut fra et bærekraftperspektiv. Nordland har naturlige konkurransefortrinn som ren natur, god plantehelse, fint kulturlandskap, relativt små besetninger og god dyrevelferd som imøtekommer mange av dagens mattrender.

Landbruksbasert reiseliv har et stort potensial for sysselsetting og utvikling i Nordland. Gårdsopplevelser er også viktig fordi de gir tilleggsinntekter til gården. Det å tilby gode opplevelser på gården betyr at vertskapet bidrar til meningsfulle opplevelser for gjestene. Kulturlandskapet i Nordland viktig for både folk, dyr og næringsutvikling.

Jordbrukslandskapet produserer mat, bioenergi og tømmer. Samtidig kan det være en ressurs for salg og formidling av kunnskap om natur, kulturhistorie og næring. Å pleie kulturlandskapet er viktig for bevaring av en rik flora og fauna, samtidig som ulike kulturelle og estetiske verdier blir ivaretatt. Kulturlandskapet gir gode muligheter for ferdsel og opplevelser, som kan bidra til god folkehelse. I Nordland er den største trusselen mot verdiene i jordbrukets kulturlandskap knyttet til nedlegging av gårdsbruk og opphør eller redusert beiting i den nære utmarka. Dette gir økt gjengroing, som igjen truer det biologiske mangfoldet, og gjør at kulturminner forfaller, forsvinner eller blir usynlige.

KrF vil:

- At Nordland fylkeskommune skal være en initiativtaker til prosjekter hvor det utvikles og satses på gårdsbasert reiseliv.
- Fremholde et strengt jordvern for å bevare matjorda basert på oppdatert kunnskap om jordkvalitet.
- Opprette flere skoleplasser ved landbruksskoler i Nordland

- At Nordland fylkeskommune skal bidra til å utvikle klynger for å utvikle ny teknologi, utvikle primærproduksjon og kombinasjonsnæringer for å sikre et bærekraftig landbruk.
- At det skal legges til rette for samarbeid mellom landbruket og andre næringer, eksempelvis fiskeri- og havbruksnæringen.

Skogbruk

Den mest effektive måten å øke klimagassopptak på i Norge er å utvikle skogbruket og skogsindustrien. Skogsindustrien må bli internasjonalt konkurransedyktig, gjennom egen dyktighet og bedring av rammevilkår. Stortinget har vedtatt at det skal vernes inntil 10 % av skogarealet, men ikke hvor i skogene det skal vernes. KrF vil sikre balanse mellom vern og eksisterende næring. Omtrent halvparten av skogarealet er i dag økonomisk drivbart. Dette er oftest sentralt beliggende, lettest tilgjengelig og den beste boniteten og er avgjørende viktig for vekst og utvikling av skognæringa. Det er på disse arealene man fram til nå også har lagt skogvern, gjerne fordi det nærmeste arealet også er best undersøkt og fordi forekomstene av miljøelementer oftest er størst på de bedre bonitetene. Med tanke på skogens viktighet for næringsliv og bosetting, må skogvern i større grad legges til fjernere skogarealer og også til de mer lavproduktive arealene.

I den fylkeskommunale Melding om Kystskogbruket (2015) har kystfylkeskommunene fra Agder til og med Finnmark vedtatt et mål om å firedoble verdiskapingen i skognæringa innen 2045. I tillegg har man en klimamålsetting om at kystskogenes karbonlager skal økes og trevirke skal i økende grad erstatte mindre klimavennlige materialer og energikilder. Kristelig Folkeparti ønsker at utfordringene industrien opplever utredes ytterligere, både i forhold til infrastruktur og vern på statlig grunn i Nordland.

Det er viktig at det brukes mer miljøvennlige og bærekraftige materialer i bygninger.

Bruk av massivtre er rett både ut fra hensyn til bærekraft, miljø, klima, økonomi og arkitektur.

KrF vil:

- Bidra til løsninger for aktører som rammes særlig av dagens vernepolitikk.

- Utrede tiltak som stimulerer til langsiktige investeringer i skogbruket spesielt for skogkultur og skogsbilveier.
- At Fylkeskommunen som eiendomsforvalter skaffer kompetanse om fordelene ved bruk av massivtre i bygg.
- At Fylkeskommunen i anbud stiller krav om bærekraftige materialer, klimagassregnskap og livsløpsanalyser og bruk av trevirke som materiale i alle nye bygg.
- At vern av skog tillater en bærekraftig forvaltning av skogens ressurser
- Påpeke at selv om Statskog har mye skog i Nordland, bør også store deler av vernet være utenfor Nordland. Nordland har tatt sin del av skogvernet.

Reindrift

Reindriften er viktig for samisk identitet og kultur og må derfor støttes - både som næringsutøvelse og kulturuttrykk. Rovviltpolitikken og forvaltningen må gjennomføres slik at det fortsatt blir mulig å utøve tamreindrift som en levedyktig næring i de samiske områdene. KrF mener at reindriftsutøvere bør være representert i forvaltningen av reindriften og vil derfor opprettholde dagens reindrifstyre med de oppgaver styret har i dag. Utfordringen i dag er at styret ikke har ressurser og kapasitet til å følge opp rådgivningsoppgaven sin. Reindriften er sentral i både næringsammenheng og som en sentral kulturbærer i de samiske samfunnene. Næringen må sikres rammevilkår for fortsatt bærekraftig utvikling.

KrF vil:

- At rein- og sauedriften får rettferdige erstatningsordninger for rovdyrtap.
- Legge til rette for at turisme, jakt, fiske og lokal videreforedling av stedege produkter kan bidra til bedre lønnsomhet i landbruket og reindriften.
- At inngrep og forstyrrelser ved trekkveiene til reinen må avklares med reindriften gjennom et fritt og forhåndsinformert samtykke.
- Arbeide med å hindre påkjørsler av rein og annet vilt langs jernbanen.
- Bruksendring i samiske reindriftsområder må skje i dialog med og etter fritt og forhåndsinformert samtykke fra samiske organ som reinbeitedistrikt og Sametinget.

Reiseliv og turisme

Reiselivet reguleres slik at det oppleves positivt både for besøkende og for lokalbefolkninga.

Basert på naturgitte forutsetninger skal reiselivsnæringa bidra til økt verdiskapning.

I Nordland skal reiselivsnæringen utvikles i et bærekraftig perspektiv. Opplevelsene i Nordland skapes med basis i de ressursene som er til stede, naturen, kulturen og mangfoldet av råvarer som gir gode matopplevelser. Utviklingen må skje slik at ressursene ivaretas på en god måte. Nordlendingenes gjestfrihet er viktig som grunnlag for Nordlands attraktivitet som reisemål. Det er viktig å finne fram til en balansert og tilrettelagt utvikling som fungerer godt i forhold til slitasje på natur og befolkning og andre næringer.

KrF vil:

- Arbeide for ei reiselivsnæring som er regenerativ, det vil si at turistene bidrar til et positivt klimaavtrykk.
- At infrastruktur som toalett- og avfallsfasiliteter utbygges i samarbeid mellom offentlige og private aktører.
- Reiselivsnæringa skal i lag med andre næringsaktører bidra til økt bruk og foredling av lokale ressurser.
- Stimulere til økt samarbeid mellom reiselivsbedriftene i hele Nordland.
- Sikre flere reiselivsdestinasjoner universell utforming.
- Bidra til bedre tilgjengelighet for, og økt forbruk av, lokalmat fra Nordland.
- Arbeide for å sikre en finansiering av fellesgodene gjennom besøksbidrag
- Sikre at erfaringene og tiltakene fra besøksforvaltningsprosjektet i Lofoten, Svartisen og Vega kommer hele fylket til gode.

Bergverk og mineraler

Nordland og Nord-Norge er rikt på mineralressurser, og samfunnsutviklingen åpner for nye muligheter for mineralnæringen i Nord-Norge. Ny teknologi og utviklingen og utbredelsen av forbrukerelektronikk har gitt økt etterspørsel etter sjeldne metaller og mineraler.

Mineralvirksomhet gir sysselsetting, skaper positive lokale og regionale ringvirkninger og gir skatteinntekter til samfunnet.

Næringen er en utpreget distriktsnæring. Nordland og Finnmark er blant de viktigste mineralfylkene målt i antall ansatte og omsetning. Nordnorsk mineralstrategi skal være førende for mineralpolitikken i Nordland.

Bergverksdrift beslaglegger store areal. Vanligvis ligger ressursene i tidligere inngrepsfrie områder som ofte brukes av reindriftsnæringen, ofte i viktige naturområder for friluftsliv og verneinteresser. Næringen har ofte behov for store arealer til deponi, bruk av prosess-vatn og oppstart av nye uttak har vært preget av store interessekonflikter.

KrF vil:

- At mineralnæringen får forutsigbare rammevilkår som sikrer verdiskaping og bærekraft.
- Ha tette koblinger mellom fylkeskommunens fagutdanningsinstitusjoner og mineralnæringen for å sikre nødvendig fagkompetanse til næringen.
- At utviklingen innen mineralnæringen skal bygge på prinsippene i TSM – Towards Sustainable Mining, for å sikre god dialog og involvering i mineralprosjekt.
- At en viktig del av forenkling av planprosessene må skje ved at fylkeskommunene og kommunene avveier hensynet til kjente mineralressurser gjennom arealplanleggingen og prinsippene i naturmangfoldloven.
- At ensartede beslutningsrelevante konsekvenser blir belyst. Konsekvensanalysene må i større grad vise konsekvenser for lokalbefolkningens levekår, komfort og helse, og belyses hvordan inngrep virker på samiske interesser og kultur.
- Stille krav til planer og økonomiske garantier for hvordan arealene skal rehabiliteres etter at ressursene er tatt ut.
- At tiltakshaver skal legge fram etiske retningslinjer for ivaretagelse av urfolks interesser som en del av utbyggingssøknaden ved økonomisk virksomhet i Nord-Norge og kommunikasjonsplan for løpende kontakt med kommune, andre brukere av arealene og lokalbefolkning i anleggets levetid.

Innovasjon og entreprenørskap

Innovasjon er med på å skape nye arbeidsplasser, bedre offentlige tjenester og økt produktivitet. Innovasjon driver utviklingen av en kunnskapsbasert økonomi. Evnen til å ta i bruk teknologi driver verden fremover i et høyt tempo. For å kunne videreutvikle velferdssamfunnet må det stimuleres til modig innovasjon. For å oppnå dette må tankesettet og måten man lærer på, forankres i entreprenørielle aktiviteter.

Entreprenørskapstradisjonen står sterkt blant verdibevisste folk over hele landet.

Entreprenørskap blant unge er en av suksesskriteriene for at vi skal klare omstillingen til en ny miljøvennlig, økonomisk og teknologisk virkelighet i Norge. En større bevisstgjøring om hvordan man kan bevege seg fra tanke til bedrift må sikres.

Sosialt entreprenørskap handler om å skape en sosial verdi ved å skape endring og utvikling i samfunnet. En sosial entreprenør ser muligheter og finner nye løsninger både for individ, bedrift og samfunn. Den sosiale entreprenøren er først og fremst opptatt av samfunnsavkastning, ikke av bedriftsøkonomisk avkastning.

KrF vil:

- Sørge for at sosialt entreprenørskap inngår i undervisning i Ungt entreprenørskap.
- Innføre en pris for Årets sosiale entreprenør i Nordland.
- Fortsette å fornye måten fylkeskommunen stimulerer til moderne tjenesteleveranser i alle ledd på.
- At innovasjon og entreprenørskap blir begreper som elevene i videregående skole har erfaring med.
- At de som faller utenfor arbeidslivet får erfaring fra entreprenørskap.

4 Et grønt og bærekraftig Nordland

KrF mener det haster å få på plass et grønt skifte som også tar naturhensyn. Vi må i større grad gå bort fra fossil og klimaskadelig energi og over til ny, fornybar og ren energi.

Fornybar energi

For Nordland KrF er det avgjørende at økt energiproduksjon må være fri for klimagassutslipp. Nordland har i tillegg til vannkraft et stort potensial for produksjon av ny fornybar energi fra vindkraft, både på land og offshore.

KrF vil:

- Arbeide for å utnytte mer av potensialet som ligger i produksjon av ny fornybar energi og energieffektivisering.
- Ha ordninger som gjør det mer attraktivt å oppgradere og effektivisere vannkraftanlegg.
- arbeide for bedre rammevilkår for å kartlegge hvilke positive og negative ringvirkninger vindkraft kan ha for Nordland, der sameksistens med reindrifta er avklart.
- Sikre at den nye leverandørindustrien knyttet til havvind også utvikles i Nordland.
- Arbeide for realisering av havvind på Helgeland der sameksistens og miljøinteresser er avklart.
- At hensynet til natur og miljø skal vektlegges sterkt.
- Sikre at livet på land og til havs tas tilstrekkelig hensyn til før vindkraft etableres.
- At kommunene må få mulighet til å fatte nye vedtak etter at konkrete planer er lagt fram.
- Stille krav i alle innkjøp om fossilfrie løsninger innen kollektivtrafikken og fergetransporten, og legge opp til deling av infrastruktur med næringslivet.
- Satse på etablering av solceller og fjellvarme i fylkeskommunale bygg med mål om å være energinøytrale gjennom året.
- At alle de større havner inn inkludert fiskerihavner må opprustes med tanke på bruk av landstrøm.

- Legge til rette for ladestasjoner for tunge kjøretøy langs døgnhvileplasser på fylkesveinettet.
- Etterstrebe at vindturbiner som settes opp er resirkulerbare.
- Undersøke mulighetene for småskala atomkraftverk.

Nordlands energiressurser

Nordland KrF mener at kraftforedlende industri fortsatt er en sektor som kan skape framtidig verdiskapning og vekst. Forbruk av kraft lokalisert nær kraftproduksjon, skal få fordeler.

Statnett og kraftselskapenes utbygginger i Nordland må i større grad ta høyde for økt kraftbehov for elektrifisering av landtransporten, kortbanenettet og fiskeflåten og utvikling av ny industri.

Klimautfordringene gjør at olje og gass som energikilde må reduseres eller fases ut i løpet av noen tiår. Den eksisterende petroleumsnæringens dreining i mer klima- og miljøvennlig retning må ikke gå ut over næringsutvikling og utvikling på land gjennom at kraftoverskuddet vårt båndlegges.

KrF vil:

- At kraftoverskuddet i Nordland skal brukes til å bygge grønn industri, skape arbeidsplasser og utvikle lokalsamfunn.
- Jobbe mot nye overføringskabler sørover.
- At fylkeskommunen aktivt skal bistå kommunene som står overfor store industrietableringer, som Narvik, Rana og Vefsn.
- Bidra til rask men forsvarlig overgang fra et fossilt til fossilfritt samfunn.
- At eksisterende konsesjoner og utbygginger på norsk sokkel skal ha tydelige krav til verdiskapning på land og lokale ringvirkninger.
- At videregående utdanning og virkemidler knyttet til næringsutvikling må være med å bygge opp under næringslivets kompetansebehov og konkurransekraft.

5 Trygge lokalsamfunn og en god folkehelse

I samarbeid med kommunene må både fylkeskommunen og Statens vegvesen utvikle riks- og fylkesveiene slik at de bidrar til å utvikle mindre byer og tettsteder til attraktive, trygge og miljøvennlige steder for befolkningen. De viktigste virkemidlene er gode helhetlige areal og transportplaner som ser parkering, trafikk løsninger og trafikksikkerhetstiltak og behovet for attraktive fellesarealer.

KrF vil:

- At fylkeskommunen gjennom sin veiledning og sine virkemidler skal tilby kommunene helhetlig samordnet innsats fra alle sektorer i arbeidet med å skape trivelige og gode byer og tettsteder.
- At bompenger bør vurderes som en del av finansieringsgrunnlaget for nye fylkesveiprojekt der trafikkgrunnlaget tilsier det.

God folkehelse

Alle skal ha tilgang til gode og likeverdige helse- og omsorgstjenester, uavhengig av personlig økonomi og bosted. KrF vil verne om menneskeverdet og bidra til livskvalitet ved å arbeide for god folkehelse. Folkehelsearbeidet er tiltak som forebygger sykdom, skader og ulykker, og tiltak som gir menneskene mulighet for vekst, trivsel og utvikling.

Livsstilssykdommer er fortsatt en utfordring i folkehelsearbeidet og skyldes i hovedsak u hensiktsmessig kost og bevegelse. KrF mener vi trenger også tiltak som fremmer sunt kosthold og bevegelse i det brede lag av folket, men særlig for barn og unge.

KrF vil:

- Prioritere gang- og sykkelveier, særlig i tilknytning til skoleveier.
- At det skal planlegges og etableres flere gode områder for idrett, lek og friluftsliv.
- Støtte frivillige organisasjoner som driver forebyggende arbeid, for trivsel, somatisk og psykisk helse.
- Ha livsmestring inn som opplegg i den videregående skole.
- Styrke skolehelsetjenesten ytterligere i de videregående skolene.

- Intensivere kampen mot mobbing med særlig fokus på sosiale og digitale medier.
- At elever i skolehelsetjenesten skal få kunne trening, fysioterapi og ernæringsveiledning som 'resept' i skolehelsetjenesten

Tannhelse

God tannhelse er bra for folkehelsen. Nordland KrF mener det er viktig å ha stor oppmerksomhet rettet mot forebyggende tannhelsearbeid. Det må rettes økt oppmerksomhet til tannhelse for beboere i institusjoner og boliger med tilsyn. Alle innbyggerne i Nordland har krav på et likeverdig tilbud av helsetjenester. For å oppnå et tannhelsetilbud til voksne utenfor byene, er det viktig at Nordland fylkeskommune tilbyr offentlige desentraliserte tannhelsetilbud til voksne, såfremt det er kapasitet.

KrF vil:

- Arbeide for egne tannhelsetiltak for personer med rusmiddellidelser.
- Styrke rekrutteringen av tannhelsepersonell.
- Legge til rette for nødvendig etterutdanning.
- At det skal være et fullverdig tannhelsetilbud i hele fylket.

Ruspolitikk

Ruspolitikk er et viktig arbeid innen god folkehelse. KrF mener det er viktig å være aktiv i forebyggende arbeid. KrF vil arbeide for alkoholfrie soner. Områder med aktivitet for barn og unge, arbeidslivet, idrettsarrangementer og trafikken er eksempler på soner som må være alkoholfrie.

Nordland KrF godtar ikke nedbygging av behandlingstilbud innen rus, psykiatri og rehabilitering som utføres av frivillige og ideelle organisasjoner.

KrF vil:

- Prioritere rusfrie arrangement når tilskuddsmidler tildeles.
- Ha mer rusforebyggende arbeid i skolen, idrett og kultur.
- Tilrettelegge for behandlingstilbud for hele familier med rusproblemer.

- At personer med rusmiddellidelser skal møtes med verdighet gjennom lavterskel helsetilbud, tilbud til bolig og arbeidstrening.
- At tilbud som frivillige organisasjoner gir for barn av foreldre med rusmiddelavhengighet inngår som en del av det offentlige tilbudet.
- Være pådriver for økt samarbeid mellom Helse Nord, NAV, attføringsbedrifter og andre for å sikre et bedre tilbud til personer som er rusavhengige og andre utsatte grupper.

6 Samferdsel

For Nordland KrF er satsing på samferdsel god distrikts- og bypolitikk.

KrF i Nordland mener en ny og forbedret E6 gjennom fylket er det viktigste samferdselsprosjektet for næringsutviklingen i Nordland.

Klima- og miljøkriterier må benyttes aktivt ved utlysning av transportanbud for å stimulere til de mest miljøvennlige løsningene på de aktuelle strekningene. Nordland må sette tydelige klimamål for å bidra til å nå Norges mål om halvering av utslippene fra transport innen 2030.

En forutsetning for å kunne gi et tilfredsstillende tjenestetilbud er statlige overføringer som setter fylkeskommune i stand til å levere et hurtigbåt- og fergetilbud av nødvendig omfang.

Nordland har landets største etterslep på fylkesveier etter reformen i 2010. KrF mener at fylkeskommunen i større grad må kompenseres for den dårlige tilstanden veiene var i da fylkeskommunen overtok dem. Videre må arbeidet med trafiksikkerhet prioriteres. Det gjelder både arbeidet med gang- og sykkelveier og rassikring.

KrF vil:

- At Nordland fylke skal være klimanøytrale innen 2026, og all fylkeskommunal transport skal være fossilfri innen 2027.
- At det ved nybygg eller rehabilitering av fylkeskommunale bygg, hvor et areal settes av til parkering, bør stille krav til etablering av ladestasjoner.

- Trygge ferdselen for myke trafikanter, blant annet ved økt bygging av gang- og sykkelveier samt sikre trygg ferdsel for myke trafikanter i veitunneler.
- At fylkeskommunen skal prioritere gang- og sykkelveier i en radius på minst 2 kilometer til barne- og ungdomsskoler som ligger langs fylkeskommunal vei for å sikre våre barn og unge en trygg og god skolevei, og gjøre det enklere å gå og sykle til skolen for flere elever.
- Arbeide for å utvikle ulike typer havner; fiskerihavner, eksporthavner for mineraler, olje og gass, containerhavner, turisthavner mv.
- At ved utbygging og utvikling av havner legges til grunn prinsippet om nærhet til den naturforekomst havnen er beregnet på og øvrige lokale og regionale behov for ulike typer havner.
- Sikre god tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse på alle kollektive transportmidler.
- Arbeide for økte statlige bevilgninger til rassikring.
- Prioritere fergefri fylkesvei mellom Rødøy og Meløy.
- At fylkesvei FV17 tilbakeføres til riksvei, og oppgraderes til et trygt og stabilt alternativ til E6 over Saltfjellet.
- Kontinuerlig evaluere og utvikle kollektivtilbudet og bybusstilbudet i Nordland.
- Kontinuerlig evaluere og utvikle hurtigbåt- og fergetilbudet i Nordland.
- At ungdomskortet og alle ordinære månedskort kan brukes på alle kollektive transportmidler i fylket.
- Videreføre Nord-Norgebanen med strekningen Fauske – Narvik som første byggetrinn, med sidespor mot Hålogalandsregionen.
- At det skal legges til rette for å overføre mer godstransport fra vogntog til jernbane og sjø.
- Stille krav om fossilfri teknologi ved alle anbud på kjøp av nye busser, ferger og hurtigbåter.

7 Nordland i verden

KrFs kristendemokratiske ideologi vektlegger behovet for forpliktende internasjonalt samarbeid. Nordland KrF mener også at det grønne skiftet er helt avhengig av et internasjonalt samarbeid, for de beste løsningene for de målene vi har satt oss finnes ikke nødvendigvis i Nordland eller i Norge. Vi må ut for å lytte og høste erfaringer og også for å bidra med våre erfaringer.

KrF vil:

- Jobbe for å øke andelen ungdom som tar utveksling i utlandet for å styrke internasjonal kompetanse, kulturforståelse og språk.
- At Nordland skal synliggjøre og utnytte allerede eksisterende samarbeid i nordkalotten og øvrige europeiske samarbeid.
- Satse på videreutvikling av næringsklynger med internasjonalt potensiale, særlig for å fremme klimavennlige løsninger.
- Bruke internasjonale erfaringer i jobben med økt gjennomføring i den videregående skolen.
- Styrke nordområdenes posisjon i Norge og internasjonalt.
- Kritisk evaluere alle internasjonale relasjoner og samarbeid gjennom Nordland fylkeskommune sett i lys av krigen i Europa og den generelle sikkerhetspolitiske situasjonen.